

.....	3
.....	3
.....	5
.....	5
.....	7
.....	7
.....	8
.....	9
.....	11
.....	12
.....	13
.....	13
.....	16
.....	23
.....	25
.....	28
.....	32
.....	33

Centri civilnih inicijativa krajem 2008. godine pokrenuli su projekat „Lokalna uprava za kvalitet života građana“, podržan od strane Evropske Unije. Osnovni cilj ovog Projekta je unaprijediti odgovornost lokalnih vlasti prema građanima, s naglaskom na 14 odabranih opština¹ u BiH, u vršenju lokalnih poslova i doprinijeti boljim uslovima života građana. Kao prvi od tri specifična cilja koji će doprinijeti ispunjenju osnovnog cilja Projekta definisali smo pružanje analitičkih informacija građanima ciljanih opština o efikasnosti rada njihovih lokalnih vlasti odnosno izabranih predstavnika u odnosu na ključne parametre koji čine kvalitet života građana, i to dva puta godišnje. Ovaj izvještaj predstavlja prvi odnosno preliminarni izvještaj od ukupno četiri koji će tokom trajanja projekta biti prezentovani javnosti.

Nadgledanjem rada lokalnih vlasti te kreiranjem baze podataka sa rezultatima nadgledanja uspostaviće se praksa nezavisnog praćenja rada lokalnih vlasti ali i stvoriti resurs za kontinuitet analize i vrednovanja rada vlasti. Pored neposrednog informisanja građana o nalazima praćenja rada vlasti cilj je da ovaj resurs pozitivno utiče i na sferu istraživačkog novinarstva, saradnju nevladinih organizacija, podršku akademskim istraživačima itd.

U zadnjih tri-četiri godine opštine u BiH primile su značajnu finansijsku i tehničku podršku kako bi unaprijedile efikasnost svog rada². Otvorene su brojne šalter-sale, instalisani novi softveri i oprema te, generalno gledajući, efikasnost rada lokalnih upravo postepeno napreduje. Ipak, ovo je ‘samo’ tehnička strana priče – svakako nedovoljna. Građani su još uvijek nezadovoljni brojnim problemima unutar svojih zajednica kao i generalno nemogućnošću da neposredno učestvuju u procesima odlučivanja³. Za posljedicu imamo problematičan način utvrđivanja prioriteta kojima će se baviti lokalne vlasti (uglavnom bazirano na političkim agendama) te odsustvo poboljšanja uslova života građana u mjestima u kojima žive. Jednostavno govoreći, lokalne vlasti se gotovo ne osjećaju odgovornim za egzistencijalna pitanja građana, niti su im problemi i potrebe građana u fokusu interesovanja i primarno su, u svom radu, orijentisani prema interesima političkim partija (primjer – inicijative za smjenu načelnika iz političkih razloga koje su građani odbili – Teslić, Bos. Krupa, itd).

U ovakvom stanju, bez preciznih parametara i sistematskog praćenja promjena tokom mandatnog perioda, gotovo je nemoguće procjeniti stvarnu uspješnost rada bilo kojeg načelnika opština. Odsustvo analitičkih informacija o vrijednostima raznih aspekata ‘kvaliteta života’ građana (dostupnost, kvalitet i cijena komunalnih usluga, stanje infrastrukture u opštini, zaposlenost, obrazovanje, socijalna zaštita, ulaganja u kulturu i sport, podrška radu nevladinih organizacija itd) i tendencijama kretanja tih vrijednosti na početku i kraju mandata načelnika, na daje mogućnost stvarne evaluacije rada jednog načelnika. Sve se na kraju svede na paušalne ocjene i predizborna ubjeđivanja građana/birača, s jedne strane, da su oni (načelnici) ipak postigli dobre rezultate, a, s druge (opozicione) da nisu uradili ništa. U takvoj situaciji

¹ 14 opština koje su obuhvaćene projektom selektirane su na osnovu ranije utvrđenih kriterijuma koji uključuju različitost stepena razvijenosti, urbano – ruralnu orijentaciju, geografsku zastupljenost. Izabrane opštine su: Banjaluka, Tuzla, Novo Sarajevo, Mostar, Doboje, Pale, Foča, Trebinje, Bihać, Travnik, Široki Brijeg, Livno, Bijeljina i Zenica.

² Primjer; samo unutar Projekta Upravne Odgovornosti (GAP) koji je proveden tokom 2004 – 2007 god, 41 opština je primila značajna sredstva i tehničku asistenciju (vrijednost projekta bila je preko 20 mil. USD – izvor <http://www.lokalna-uprava.ba/>) u svrhu jačanja efikasnosti rada.

³ Ovo je jedan od zaključaka istraživanja ‘Status učešća građana u procesima odlučivanja u BiH za 2007’; cijeli izvještaj dostupan na www.ccibh.org

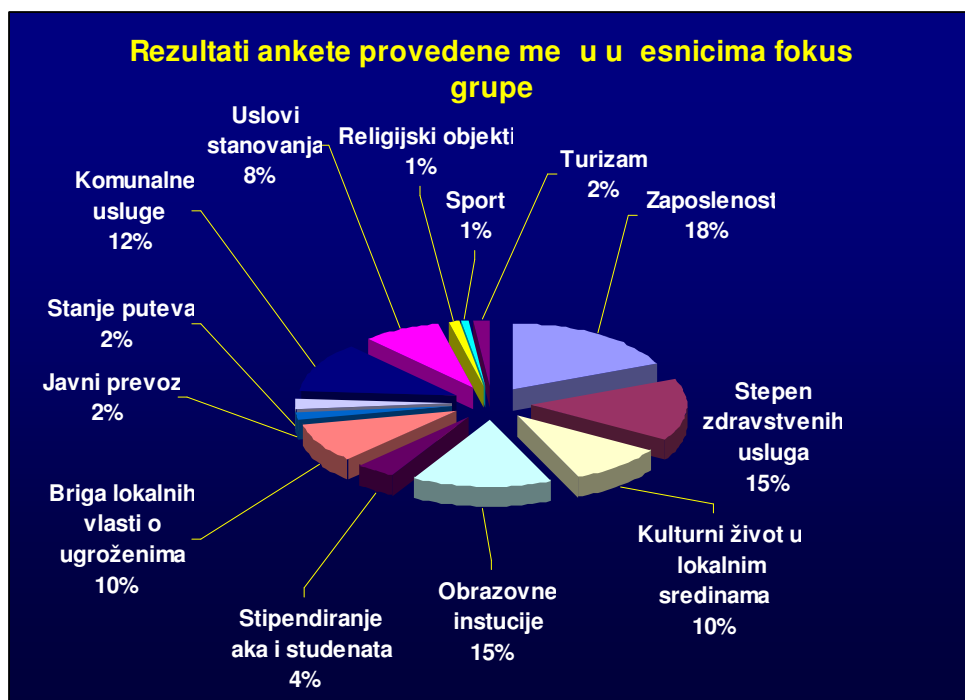
građani nisu u mogućnosti objektivno pratiti rad načelnika tokom mandata (pa da to eventualno bude osnova za pokretanje procesa opoziva načelnika) niti mogu donijeti razumnu odluku baziranu na činjenicama tokom lokalnih izbora.

Dakle, unatoč poboljšanim upravnim procedurama, u ciljanim opštinama nema ili su jako slabe osnove za nezavisno praćenje i vrednovanje rada vlasti tokom ili nakon mandata. U takvim okolnostima izabrani predstavnici 'plivaju' u obećanjima od izbora do izbora dok interesi građana u vezi sa kvalitetom života rijetko budu zadovoljeni.

Šta god napravile tokom svog mandata – lokalne vlasti predstavljaju svoj rad kao uspješan, a u stvarnosti je to teško ocijeniti – dati konkretne činjenice/indikatore promjena, oslobođene od političkih ocjena i interesa, u smislu uspješnosti rada vlasti tokom 4 godine mandata.

Pristup CCI-a u ovom projektu polazi od činjenice da su lokalne vlasti nadležne i odgovorne za brojne oblasti koje značajno utiču na kvaliteta života građana, te je to osnov za inicijativu u vezi sa konkretizovanjem njihove odgovornosti za obezbjeđivanje boljeg kvaliteta života građana.

U pripremi ovog projekta CCI je uradio istraživanje na temu 'percepcija građana pitanja kvaliteta života' kroz niz fokus grupa sa građanima u 5 većih gradova u BiH – koji su dijelom obuhvaćeni ovim projektom. Tom prilikom građani su dali odgovor kako oni vide aspekte kvaliteta života, koje bi trebale zadovoljiti njihove lokalne vlasti. Grafikon ispod pojašnjava stavove građana i predstavljaju oblasti kao i prioritete unutar tih oblasti kojim bi se lokalne vlasti trebale baviti.

Analizom nadležnosti i raspoloživih resursa opština, te, mjerenjem konkretno urađenog od strane lokalnih vlasti i stavljanjem tih rezultata u kontekst ukupnog stanja u pojedinim oblastima problemi će, s jedne strane, biti jasno identifikovani i adresirani načelnicima uz zahtjeve za hitno djelovanje a s druge strane građanima će biti stavljen na raspolaganje nezavisan izvor informacija koje će im pomoći u njihovom političkom opredjeljivanju i djelovanju.

Na početku aktivnosti na izradi opštinskih izvještaja o stanju indikatora kvaliteta života, osoblje CCI izvršilo je pripreme aktivnosti u smislu kreiranja liste indikatora i njihovog grupisanja na osnovu srodnosti i mogućnosti što jednostavnije sistematizacije. Želeći da sagledamo što veći broj indikatora i njihovo stanje približimo građanima, pojavio se problem preobimnosti i širokog spektra podataka koje treba obuhvatiti. Ipak, svi definisani indikatori grupisani su u 8 osnovnih kategorija za koje se sa sigurnošću može reći da predstavljaju najznačajnije indikatore kvaliteta života građana u zajednici.

Prvo snimanje stanja vršeno je završno sa 31.12.2008. godine, nakon čega su se mogle napraviti prve komparativne analize među gradovima u BiH. Zbog različitosti u broju stanovnika odnosno veličini opština obuhvaćenih Projektom, većina podataka u komparativnom dijelu iskazana je procentualno u smislu stepena izdvajanja sredstava iz budžeta opštine, ili u odnosu na jednog stanovnika.

Primarni izvor informacija bili su razni dokumenti⁴ koje su kreirale lokalne uprave, korespondencija sa kontakt osobama u opštinama i javnim preduzećima koje su dostavljale odgovore na postavljena pitanja, zabilješke sa praćenja sjednica SO/OV, te drugi analitički izvještaji rađeni u proteklom periodu. Sekundarni izvor informacija bili su podaci objavljeni u medijima i internet prezentacijama lokalnih uprava i javnih preduzeća, te podaci zavoda za statistiku RS i FBiH. Obzirom da se radi o preliminarnom izvještaju, nisu prikupljeni podaci metodama istraživanja javnog mnijenja, ali će to svakako biti praksa u budućim izvještajima.

Problemi sa kojima smo se susretali su raznoliki. Sporost dostavljanja nekih traženih informacija, dostavljanje nepreciznih, uopštenih ili netačnih informacija, različiti podaci iz različitih izvora po istom pitanju, te maglovite i neprecizne stavke u budžetima opština, bile su osnovne prepreke. Pored toga, za pouzdan analitički prikaz potrebno je bilo uzeti u obzir i različite nadležnosti koje imaju lokalne uprave u RS i FBiH, obzirom na postojanje srednjeg nivoa vlasti u FBiH.

Opština Foča se nalazi u jugoistočnom dijelu BiH, odnosno Republike Srpske. Sa površinom od 1.115 km², spada u red najvećih opština u BiH. Istočna i južna granica opštine predstavljaju ujedno i granicu BiH sa Crnom Gorom.

Opština Foča je sa ostalim dijelovima BiH povezana magistralnim putevima M20 Gacko-Foča-Ustiprača , i M18 Sarajevo–Foča-Nikšić.

Prema procjenama Zavoda za statistiku RS, u Foči danas živi oko 25.700 stanovnika. Po popisu iz 1991 god. u opštini Foča živjelo je a 20.898 Bošnjaka, 18.339 Srba, 104 Hrvata i 1.172 Ostalih. Za vrijeme i nakon rata došlo je do značajnih promjena u demografskoj strukturi opštine, a trenutni broj stanovnika je za oko 33% manji u odnosu na posljednji popis stanovništva.

U opštini je, od kraja rata do danas, registrovano 3.650 povratnika Bošnjaka, ali je stvarni broj povratnika manji, pošto se dio njih, nakon prodaje imovine, nije zadržao na ovom području.

⁴ Službeni glasnici, budžeti opština, Izvještaji i programi rada, odluke, zaključci, rješenja, te strategije razvoja i druge studije

Ako uporedimo trenutnu strukturu stanovništva sa strukturom stanovništva iz 1991. god. možemo zaključiti da je pored etničke, došlo i do promjene u udjelu urbanog i ruralnog stanovništva u ukupnom stanovništvu na području opštine, da se broj stanovnika u ruralnim dijelovima opštine znatno smanjio a da je došlo do većeg priliva stanovništva u grad.

Predstavničko tijelo građana i organ odlučivanja i kreiranja politike opštine Foča je Skupština opštine Foča, koju čini 31 odbornik.

Na posljednjim opštinskim izborima, 2008. godine, najviše glasova, pojedinačno, dobio je SNSD, koji u novom sazivu Skupštine ima 9 odbornika. Koalicija Socijalističke partije, Penzionerske stranke i Pokreta za Foču ima 7 odbornika, SDS 5, PDP 4, DNS 2 odbornika, te, SDA, SRS Dr Vojislav Šešelj SRS RS i Narodna stranka Radom za boljitak po 1 odbornika. Od 31 odbornika, u SO Foča, 7 je žena i po takvoj zastupljenosti žena u zakonodavnoj vlasti, Foča je jedna od rijetkih opština u BiH.

Na lokalnim izborima 2008. za novog-starog načelnika izabran je Zdravko Krsmanović, kandidat Socijalističke Partije. Za razliku od svog prvog mandata, kada u jednom značajnom periodu nije imao podršku skupštinske većine, čak bio opozvan ali i re-izabran, sada je Načelnik Opštine uspio formirati i skupštinsku većinu u kojoj se nalaze Koalicija SP-Penzionerska stranka-Pokret za Foču, SDS, PDP, SDA, SRS "Dr Vojislav Šešelj" i Stranka "Radom za boljitak".

Olivera Elez imenovana je za zamjenika načelnika opštine, a za sekretara Skupštine opštine izabran je Branimir Radović. Elez je do sada bila načelnik Odjeljenja za prostorno uređenje i stambeno-komunalne djelatnosti, a na ovu dužnost izabran je Čedo Stanković. Na mjesto načelnika Odjeljenja za privredu i društvene djelatnosti imenovana je Radenka Srndović. Dragica Kulić ostala je na mjestu načelnika Odjeljenja za opštu upravu, za načelnika Odjeljenja za inspeksijske poslove imenovan je Zoran Krunic, dok je Mirjana Davidović ostala načelnik Odjeljenja za finansije.

8.150.000 KM	8.481.608 KM	9.280.000 KM	8.580.000 KM	4.786.083 KM

Budžet opštine Foča 2008.-2009.

Odvozom čvrstog otpada od strane preduzeća „Komunalac“ a.d. Foča obuhvaćeni su svi građani na području grada, vlasnici privatnih radnji, kao i pojedine prigradske mjesne zajednice, u kojima 80 % domaćinstava i 100% pravnih lica koristi ove usluge. Ne postoji organizovana segregacija otpada po vrsti. Neka prigradska naselja nemaju organizovan odvoz smeća, pa ono često, sa ovih područja, završava na obalama rijeka.

Odlaganje čvrstog otpada na području opštine Foča vrši se na deponiji Babin Potok, koja se nalazi van naseljenog mjesta i od grada je udaljena 4 km. Deponija je uređena u skladu sa ekološkim standardima, redovno se održava, a odlaganje se vrši u slojevima. Postoje planovi za izgradnju regionalne deponije koju bi koristile opštine i iz FBiH i RS, ali je problem u iznalaženju odgovarajuće lokacije.

Stalnih divljih deponija u gradu nema, a povremene se čiste. Zbog nedostatka mehanizacije, odvoz smeća se vrši jednom sedmično, ali je plan da se nabavkom novog vozila ova usluga unaprijedi. Građani smeće odlažu u kontejnere, a ispred većih naselja izgrađene su nadstrešnice za kontejnere.

Cijena odvoza smeća je 4,90 KM po domaćinstvu.

Manji dio stanovnika grada Foča, priključen je na sistem centralnog grijanja. U funkciji nije ni jedna javna kotlovnica. U pojedinim zgradama koje imaju sopstvene kotlovnice, usluge su, sporadično, pružali privatnici. Grijanje vro često nije bilo kvalitetno, zbog lošeg kvaliteta uglja, dotrajalosti mreže, kvarova. Naplativost isporuke toplotne energije u 2008. godini bila je jako loša.

Svi ovi razlozi su doveli do toga da građani individualno prilaze ovom problemu, i za grijanje koriste uglavnom drvo. Rudnik uglja Miljevina, naime, ne radi, tako da je nabavka uglja otežana i relativno skupa, zbog udaljenosti drugih rudnika.

Snabdijevanje pitkom vodom građana opštine Foča povjereno je akcionarskom društvu „Izvor“.

Gradsko područje opštine Foča snabdijeva se pitkom vodom 80% sa izvorišta Lučka Vrela, a ostatak sa izvorišt Crni Vrh, Krupica i Đičevo.

Ukupan broj priključaka na vodovodnu mrežu, zaključno sa decembrom 2008., iznosi cca 3.500 potrošača, pravnih i fizičkih lica, što je daleko od zadovoljavajućeg broja. Drugim riječima, oko 55% stanovnika priključeno je na gradski vodovod, a stanovništvo ruralnih naseljenih mjesta na području opštine Foča, osim naselja Miljevina, trenutno se snabdijeva vodom iz sopstvenih izvora.

Cijena pitke vode za građanstvo je 0,47 KM po m³, međutim oko 80% potrošača plaća paušalno, 5 m³ mjesečno po članu domaćinstva, jer nema vodomjera.

Skupština opštine Foča usvojila je u aprilu 2009. godine Odluku o kontroli vode pomoću mjernih uređaja, koja obavezuje građane da o sopstvenom trošku nabave mjerne uređaje za potrošnju vode, osim pojedinih socijalnih kategorija stanovništva, za koje će se sredstva za vodomjere obezbijediti iz programa sa UNDP. Odluka predviđa i dinamiku radova za koje je zaduženo preduzeće Izvor, pa bi za naselja Obilićevo, Lazarevo, Jošanica, Ljubović, Livade, Donje Polje, i Rječica ugradnja vodomjera trebala biti izvršena do kraja 2009. godine, a za sve ostale potrošače na području grada, uključujući i naselja Brod i Miljevina, obavezna je ugradnja vodomjera do polovine 2010. godine.

Za pravna lica cijena vode iznosi 1,52 KM po m³. Velika većina pravnih lica ima ugrađene vodomjere.

Zastarjela mreža, pored toga što je uzrok čestih kvarova, uzrok je i skupog održavanja jer je na tržištu nemoguće obezbijediti rezervne dijelove. Neplanska izgradnja mreže umnogome otežava održavanje, naročito u pogledu vrste materijala i profila cijevi. Cjevovod kojim se grad snabdijeva sa izvorišta Lučka Vrela star je 50 godina, i izgrađen je od azbestno-betonskih cijevi, a azbest se karakteriše kao materijal koji loše utiče na zdravlje ljudi.

Opština Foča u saradnji sa razvojnim programima UNDP-ja radi na poboljšanju mreže vodosnabdijevanja na području opštine. U 2009 godini realizovan je projekat dokaptiranja izvorišta Lučka Vrela u vrijednosti od oko 280.000 KM, a njegovom realizacijom obezbijedeno je dodatnih 30 l/sec pitke vode, što bi trebalo uticati na eliminaciju ili bar smanjenje ljetnih redukcije vode, prisutnih još od 1997. godine. Projektima koji su sa UNDP planirani u 2009. godini trebala bi se drastično poboljšati slika vodosnabdijevanja građana opštine Foča. Radi se o sljedećim projektima:

- sanacija vodozahvata Lučka Vrela
- Sanacija vodozahvata u naselju Zubovići
- sanacija sekundarne mreže – zamjena dotrajalih cijevi
- izgradnja fekalne kanalizacije u naselju Lazarevo

Ukupna vrijednost ovih projekata procjenjuje se na oko 900.000 KM.

Usluge odvoda otpadnih voda osigurane su za oko 50% domaćinstava opštine Foča. Samo veća naselja imaju izgrađenu kanalizacionu mrežu. I ova mreža je stara i dotrajala, mješovitog je tipa i mješaju se fekalne i oborinske vode, a otpadne vode se ulivaju u rijeke ili putne kanale, bez ikakvog prečišćavanja.

Mreža je u ukupnoj dužini 50 km, a njom upravlja a.d. „Izvor“.

Cijena kanalizacije za građane iznosi 0,18 KM po m³ utrošene vode, dok je za pravna lica ta cijena tri puta viša i iznosi 0,59 KM/m³.

Prema podacima Odjeljenja za privredu i poljoprivredu Opštine Foča, završno sa 30.04.2009. bilo je 5.580 zaposlenih osoba, što je u istom nivou od prije godinu dana kada je registrovano 5.582 zaposlene

osobe⁵. Istovremeno, na Birou rada evidentirano je 3.270 osoba koje traže posao, što je za 15 osoba više nego u odnosu na decembar 2008.

Visoka stopa nezaposlenosti, registrovana kod mladih do 30 god., koji nakon završetka školovanja nisu nikad dobili zaposlenje, te starijih od 50 god, koji su nakon pokretanja stečajnih postupaka ostali bez posla, je veliki problem sa kojim se suočava lokalna zajednica. Veliki je broj registrovanih nezaposlenih na Birou rada duže od 2 god., pa je za pretpostaviti da su i njihova znanja i vještine bitno umanjene.

Trenutno u opštini nema velikih poslovnih subjekata, a najveći subjekti po broju zaposlenih su oni u vanprivrednim djelatnostima - bolnica, fakulteti, škole, Opština itd.

U cilju smanjenja broja nezaposlenih, Opština Foča izrazila je spremnost za kupovinu imovine Drvoprerađivačkog kombinata „Maglič“, koje je pod stečajem, i pretvaranje jednog njegovog dijela (lokacija Brod na Drini) u industrijsku zonu, ali do danas te aktivnosti nisu završene. Razlog tome je, u velikoj mjeri, loš odnos na relaciji lokalna uprava Foča – Vlada RS. Bez odobrenja Vlade RS, odnosno IRB RS, opštini Foča se ne može kreditno zadužiti i realizovati planirani projekat.

Iz budžeta Opštine Foča u 2008. godini nije bilo direktnih podsticaja za otvaranje novih radnih mjesta, u smislu finansijske podrške svakom preduzeću koje zaposli novog radnika. Opština je od planiranih 150.000 KM za unaprjeđenje poljoprivrede utrošila svega 37.000 KM. Isti iznos planiran je i u 2009. uz dodavanje 50.000 KM za unaprjeđenje turizma, ali su obje stavke rebalansom značajno smanjene.

Opština Foča je u saradnji sa javnim preduzećima na području opštine krajem 2008. ušla u program zapošljavanja 34 pripravnika na period od godinu dana, a za realizaciju je iz budžeta za 2009. godinu planiran iznos 165.000 KM koji rebalansom nije smanjivan.

150.000	200.000	145.000

Tabela 1. Izdvajanja iz opštinskog budžeta za poljoprivredu i turizam

Građani opštine Foča usluge primarne zdravstvene zaštite ostvaruju putem JU Dom zdravlja, ali se veliki broj zdravstvenih usluga pruža i u Opštoj bolnici koja se nalazi u sastavu Kliničkog centra Istočno Sarajevo.

Dom zdravlja Foča sastoji se od 17 ambulanti, od čega su 4 terenske, po mjesnim zajednicama, koje su od centralnog Doma zdravlja udaljene i do 35 km. Dom zdravlja raspolaže sa 3 vozila hitne pomoći,

⁵ „Informacija o stanju zaposlenosti u opštini Foča“, Odjeljenje za privredu i društvene djelatnosti, a prema evidenciji Fonda PIO RS. Isto Odjeljenje dalo je podatak o 4.047 zaposlenih osoba na kraju 2008., a pošto je praktično nemoguće da je došlo do povećanja broja zaposlenih u toj mjeri, kao relevantan uzeli smo podatak svježijeg datuma.

⁶ Ovi iznosi odnose se na unaprjeđenje poljoprivrede i turizma, direktnih podsticaja iz opštinskog budžeta preduzećima koje zaposle nove radnike nema.

neadekvatna za prevoz ležećih pacijanta, koja nemaju adekvatnu visinu ni aparate za reanimaciju. Organizacija rada je takva da 1 tim pruža pomoć u jednoj smjeni.

U sklopu Doma zdravlja organizovane su sljedeće službe: Služba hitne medicinske pomoći, Služba za zaštitu djece od 0-6 god, konsultant za stariju djecu, Ginekološka služba , Služba pneumoftiziološke zaštite, Služba medicine rada, Higijensko – epidemiološka služba, Stomatološka služba i Labaratorijsko-biohemijska dijagnostika. Pri pedijatrijskoj službi organizovana je i patronažna služba.

Bolnica je kadrovski dobro popunjena, sa 120 ljekara svih profila, među kojima su i stručnjaci koji obavljaju zdravstvenu zaštitu za stanovnike istočnog dijela RS, ali i, kao univerzitetski profesori, edukuju preko 800 studenata iz 70 gradova BiH, Srbije i Crne Gore. Bolnica je organizovana u 12 odjeljenja i 7 dijagnostičkih punktova, te pruža sve usluge sekundarne i tercijarne zdravstvene zaštite, osim usluga kardiohirurgije, transplantacije i radioterapije.

Na području opštine registrovana je 1 privatna kardiološka ordinacija, 3 stomatološke ordinacije i 2 privatne apoteke. JU Apoteka, čiji je osnivač Opština , u svom sastavu ima 2 apoteke, te 1 mini apoteku u Miljevini.

U opštini Foča dostignut je visok nivo pružanja usluga, primarne, sekundarne i tercijarne zdravstvene zaštite, zahvaljujući prije svega postojećim ustanovama i institucijama, ali i edukovanom kadru i savremenoj opremi. Mreža primarne zdravstvene zaštite je dobro razvijena, dok su poteškoće uočene kod provođenja porodične medicine u ruralnim dijelovima opštine.

Cijene usluga, odnosno participacija za osigurane pacijente definisana je jedinstvenim cjenovnikom u RS i kreće se u rasponu 1,00 – 5,50 KM u ambulan-tama, odnosno 2,00 – 30,00 KM u stomatološkim ambulantama. Prema Planu rada Doma zdravlja za 2009. godinu, očekivani prihodi iz svih izvora finansiranja iznose oko 2,5 mil. KM, na koliko su projektovani i rashodi. Međutim, oko 2 mil. KM rashoda odnosi se na plate i naknade zaposlenih, 380.000 KM za materijalne troškove, i svega 90.000 KM na investicije. Plan rada u svom narativnom dijelu vrlo šturo daje opis planiranih aktivnosti, i u najvećoj mjeri predstavlja tabelarni popis planiranih zdravstvenih usluga, sa procjenom njihovog broja i novčane vrijednosti usluga, a konkretne investicije se ni ne pominju.

Izdavanja iz budžeta opštine u primarnu zdravstvenu zaštitu su vrlo niska. Od planiranih 100.000 KM za Dom zdravlja u 2008. godini realizovana je samo trećina, a u budžetu za 2009. najprije je planirano 50.000 KM, a potom su sredstva rebalansirana na svega 25.000 KM.

33.280	50.000	25.000

Tabela 2. Izdavanja iz opštinskog budžeta za primarnu zdravstvenu zaštitu

Socijalna zaštita na području opštine Foča ostvaruje se kroz rad JU Centar za socijalni rad, čiji je osnivač Opština, koja i finansira njegovu djelatnost. CSR pokriva oblast socijalnog rada i porodične zaštite, dječije zaštite i zdravstvenog osiguranja korisnika socijalne zaštite.

turizam. Srednje obrazovanje se stiče i u Pravoslavnoj bogoslovskoj školi, koja djeluje u okviru Bogoslovskog fakulteta. Od visokoškolskih ustanova u Foči su zastupljeni Stomatološki, Medicinski, Defektološki i Bogoslovski fakultet, te Visoka medicinska škola.

U školskoj 2008/2009 godini odobreno je 86 studentskih stipendija i 27 studentskih kredita. Od planiranih sredstava u 2008. godini za stipendije i studentske kredite u iznosu od 160.000 KM, realizovano je manje od polovine. Za 2009. godinu, ponovo je, za ovu svrhu, planirano 160.000 KM, ali je rebalansom taj iznos smanjen za oko 20%.

Istovremeno, izdvajanja za prevoz učenika iznosila su, u 2008. godini, oko 86.000 KM, a u 2009. za ovu stavku planirano je 75.000 KM, i rebalansom nisu vršene izmjene.

Za Srednjoškolski centar u 2008. godini planirana su sredstva od 90.000 KM, a od toga je realizovano 2/3, dok je za OŠ Sveti Sava od planiranog granta od 80.000 KM realizovano samo oko 11.500 KM. Grantovi fakultetima realizovani su sa 17.000 KM, što je nešto više od polovine planiranih sredstava. Subvencije planirane za studentski centar i studente od po 20.000 KM u 2008. uopšte nisu realizovane, a u rebalansu za 2009. smanjene su za 50% u odnosu na plan. Interesantno je i to da su grantovi fakultetima, te subvencije studentskom centru i studentima u budžetu opštine Foča podvedene pod stavku Udruženja građana.

Prevoz učenika	86.571	75.000	75.000
Studentske i učeničke stipendije	76.700	160.000	130.000
Izdvajanja za obrazovanje ⁸ (bez prethodnih stavki)	Plan – 250.000 Realizacija -88.819	150.000	102.000

Tabela 4. Izdvajanja iz opštinskog budžeta za obrazovanje

Na području opštine ima ukupno 144 km lokalnih, kategorisanih, puteva, od čega je asfaltirano 32 km, a ostalo su makadamski, kao i mnogo nekategorisanih, seoskih puteva. Ukupna dužina magistralnih i regionalnih puteva na području opštine iznosi 159 km, od čega je 112 km asfaltiranih i 47 km makadamskih.

U posljednjih nekoliko god. Opština je, u saradnji sa mještanima, asfaltirala 10 km seoskih puteva. Loša putna komunikacija je bila i jedan od uzroka odlazaka sa sela.

Stanje u gradskoj saobraćajnoj mreži dobrim dijelom je posljedica naslijeđenog stanja iz perioda kada motorni saobraćaj nije imao tako značajnu ulogu. Glavni nedostatak ove mreže ogleda se u nedovoljnoj širini saobraćajinca, nepravilnom rasporedu čvornih mjesta i nedostatku površina za pješake. Izgradnjom 2 tržna centra, u sklopu kojih su i parkinzi, djelimično je riješen problem parkiranja u gradu. Grad Foča raspolaže sa oko 150 parking mjesta, a parkiranje je besplatno u svim dijelovima grada.

⁸ Stavka uključuje izdvajanja za Srednjoškolski centar, grantove za osnovnu školu i fakultete, te subvencije za studentski centar i studente

Prema izvještaju o izvršenju budžeta za 2008. godinu, opština Foča izdvojila je oko 400.000 KM za asfaltiranje lokalnih i nekategorisanih puteva i oko 90.000 KM za održavanje, što pretstavlja, u prvom slučaju, oko 23%, a u drugom 90% više od planiranih sredstava za ove stavke. Za održavanje gradskih saobraćajnica u 2008. izdvojeno je oko 128.000 KM, dok u 2009. ta sredstva nisu ni planirana. Za zimsku službu realizovano je oko 14.000 KM, što pretstavlja oko trećine planiranih sredstava, a za horizontalnu i vertikalnu signalizaciju utrošeno je oko 44.000 KM, što je 4,5 puta više od planiranog. Sredstva planirana za 2009. godinu data su u tabeli 5.

Izgradnja novih i održavanja postojećih asfaltnih puteva	624.602 ⁹	50.000 ¹⁰ KM	260.000 KM
Zimsko održavanje puteva	14.235 KM	40.000	20.000
Izgradnja i održavanje horiz. i vert. signalizacije	44.703 KM	0	5.000

Tabela 5. Izdvajanja iz opštinskog budžeta za putnu infrastrukturu

Zbog veličine gradskog područja i broja stanovnika, Foča nema gradski prevoz. U funkciji javnog prevoza je prigradski prevoz koji mjesne zajednice i naseljena mjesta na području opštine povezuje sa gradom. Funkcioniše 7 linija sa po 7 dnevnih polazaka. Uporedimo li to sa brojem stanovnika, dobijamo 1 liniju na 3670 stanovnika, ili 1 polazak na oko 530 stanovnika. Obzirom na veličinu opštine, neophodno je bolje razviti sistem prigradskog saobraćaja, u cilju bolje pokrivenosti naseljenih mjesta udaljenih od opštinskog središta.

Zavisno od udaljenosti, cijene karata u prigradskom prevozu kreću se od 1,50 do 7,50 KM, i jedinstvene su za sve kategorije građana. Učenici osnovnih i srednjih škola ne plaćaju karte, nego su te karte subvencionisane iz lokalnog i republičkog budžeta. Mjesečne karte se ne izdaju. Opština Foča planirala je u 2008. godini izdvojiti 60.000 KM za prevoz učenika, ali je potrošnja za ovu namjenu bila skoro 50% veća. Za 2009. godinu planirana su sredstva od 75.000 KM, i ona rebalansom nisu mijenjana.

Kulturni život u opštini Foča odvija se, uglavnom, u okviru JU Centar za kulturu i informisanje (u daljem tekstu Centar). U okviru Centra djeluje Radio Foča, koja postoji 31 god. U sastavu ove institucije je i kino

⁹ Ovaj podatak vidljiv je iz Izvještaja o izvršenju budžeta za 2008., dok je na upit Odjeljenju za finansije o utrošku sredstava za ovu stavku dobijen odgovor sa iznosom od 715.264 KM.

¹⁰ Iznos se odnosi na kapitalni grant za put Zavait - Čelebići

sala. Centar organizuje i neke ad hoc aktivnosti, kao što je škola engleskog jezika. Kulturni život je posebno bogat u maju, kada se održavaju Majski dani kulture.

Izdavanja iz opštinskog budžeta su najmanja upravo za ovu oblast. Za Centar je, u 2008. godini, izdvojeno oko 87.000 KM, od planiranih 105.000 KM. Isti plan zadržan je i za 2009. godinu, ali su sredstva rebalansom umanjena za 20%.

Prema planu za 2009. godinu, Centar ima za cilj da bude koordinator i organizator svih značajnih manifestacija u opštini, u saradnji sa KUD Vila, Udruženjem likovnih umjetnika „Ton“, Guslarskim društvom „Herceg Šćepan“, muzičkom školom i školskim sekcijama. Planirani događaji u 2009. su:

- Januarske kulturne svečanosti
- Majski dani kulture i sporta
- Višegradska staza, Tara bez granica, Ćorovićeви susreti pisaca, Dučićeve večeri poezije, Likovno saborovanje Dobrun, Festival dječijeg pozorišta, Festival monodrame
- promocije knjiga, likovne izložbe, tribine, itd.

Centar će se u 2009. godini baviti informisanjem građana, kroz program Radio Foče, koji je jedino informativno glasilo u Gornjem Podrinju u RS. Pored uobičajenih programskih sadržaja, Radio Foča će, u 2009. godini, obezbijediti sve tehničke uslove za direktne prenose značajnih događaja, kao što su zasjedanja lokalnog parlamenta.

Kroz izdavačku i obrazovnu djelatnost, Centar planira u 2009. objaviti nekoliko knjiga i publikacija, te pokrenuti časopis-godišnjak „Hotča“, koji bi se bavio kulturnoistorijskim i drugim temama iz regije.

Od infrastrukturnih radova, planira se zamjena krova na zagradi Centra.

Nakon više od trideset godina, u Foči je, 2007. godine, ponovo otvoreno Gradsko pozorište. U adaptaciji i opremanju zgrade, koja je izgrađena 1960. godine, učestvovalo je nekoliko međunarodnih organizacija. Komisija za planiranje razvoja opštine u 2006. godini izvršila je rangiranje projekata kojima su građani dali svoj glas, a projekat adaptacije gradskog pozorišta bio je u vrhu liste. Kapacitet pozorišta je 310 mjesta.

Centralna biblioteka Prosvjeta je matična biblioteka za fočansku regiju, sa knjižnim fondom oko 70.000 knjiga i 1000 članova, ali biblioteci nedostaju knjige za slijepa i slabovidna lica. Sredstva izdvojena za biblioteku, u 2008. godini, iz opštinskog budžeta, iznose 15.340 KM, od 20.000 KM koliko je prvobitno planirano. U ovoj godini zadržan je isti plan, ali su rebalansom sredstva smanjena na 10.000 KM.

Muzej Stara Hercegovina je javna ustanova čiji osnivač je Opština, koja i finansira njegovu djelatnost. Postoji od 1956. godine, a od 1996. godine nosi današnje ime. Muzej ima stalne postavke: iz perioda NOB-a, Spomen sobu borcima poginulim u proteklom ratu, etnografsku postavku, i postavku „Foča u prošlosti“. U 2008. godini vršen je redovan rad na obradi, održavanju i zaštiti muzejskih predmeta, prikupljana je nova građa i vršena su terenska istraživanja i djelimična snimanja na nekoliko kulturno-istorijskih spomenika na teritoriji opštine iz srednjovjekovnog perioda. Organizovana je saradnja sa drugim institucijama, te đacima i studentima. U veoma štucrom Programu rada za 2009. godinu, navodi se da će muzej raditi na popularizaciji stalnih postavki, prikupljati i obrađivati muzejske eksponate, vršiti razmjenu izložbi sa ostalim muzejima i galerijama, i nastaviti saradnju sa drugim institucijama, đacima i

studentima. Sredstva koja je opština izdvojila u 2008. godini za muzej iznosila su 39.000 KM koliko je planirano i za ovu godinu, ali su sredstva rebalansom budžeta umanjena za 20%.

U sportske klubove u opštini Foča, uključeno je 1200–1500 lica svih uzrasta. Sportski klubovi se finansiraju u osnovnom dijelu – takmičenje, treninzi, oprema - iz opštinskog budžeta. Lokalna uprava ima veliko razumijevanje prema potrebama Sportskog saveza, sportista i građana, pa se izdvajanja iz opštinskog budžeta za ovu oblast povećavaju iz godine u godinu.

Najznačajnije sportske manifestacije na području opštine su međunarodni omladinski turnir "Football friends" i „Street football“, koji se organizuju pod pokroviteljstvom UEFA, Vidovdanski uspon na Maglić i Otvoreno rafting prvenstvo BiH. Opština Foča finansirala je, u 2008. godini, sportske organizacije sa iznosom od oko 425.000 KM, što je 70% više od planiranih sredstava. Planirana sredstva u 2009. godini iznosila su 335.000 KM, ali su rebalansom smanjena za oko 20%.

Istovremeno, Foča se ističe po velikoj investiciji u sportsku infrastrukturu, od 1,7 mil. KM. Najveći dio ovih sredstava utrošen je na izgradnju sportske dvorane. Sredstva za kapitalne investicije u oblasti sportske infrastrukture u 2009. godini, u iznosu od 800.000 KM, rebalansom su ukinuta.

U Foči postoji opštinska turistička organizacija čiji je rad podržan iz lokalnog budžeta. U 2008. godini vršene su različite promotivne aktivnosti, ali nije kreiran i štampan novi promotivni materijal, osim flajera namjenski urađenih za Otvoreno rafting prvenstvo, nego je u promocijama korišćen stari promotivni materijal. Od manifestacija u kojima je turistička organizacija učestvovala u organizaciji, mogu se izdvojiti Otvoreno rafting prvenstvo, Svjetski kup u raftingu, manifestacija „Gastro-Foča“, te modne revije, izleti, i drugi događaji. U Planu rada za 2009. šturo i uopšteno se navode oblasti kojima će se turistička organizacija baviti, bez navođenja konkretnih projekata, izuzev onih kakvi su već implementirani u 2008. U oblasti organizacije turizma, navode se sljedeći aktivnosti i projekti: Gastrokultura, Otvoreno rafting prvenstvo, Svjetsko rafting prvenstvo, i jednodnevni izleti. U ostalim dijelovima Plan donosi uopštene kategorije, kao što su promocija, afirmacija, odnosi s javnošću, istraživanje tržišta, izrada i učešće u projektima vezanih za turizam. Kroz Plan rada traži se i podizanje boravišne takse sa 1,00 KM na 1,50 KM. Prihod od boravišne takse u 2008. bio je oko 9.000 KM.

Za razvoj turizma, iz budžeta opštine Foča izdvojeno je, u 2008. godini, oko 57.000 KM, i to 25.000 KM za rad turističke organizacije, još toliko za turističku signalizaciju, i oko 7.000 KM za uređenje pristupa turističkim objektima. U 2009. planirana je i nova budžetska stavka, od 50.000 KM, za unapređenje turizma, ali je rebalansom smanjena za 50%.

Na području opštine djeluju 32 organizacije građanskog društva, koja uglavnom imaju probleme sa finansiranjem i prostorom za rad. Iako postižu značajne rezultate, ovim organizacijama nedostaje sistemski podrška i redovna komunikacija sa lokalnim vlastima. Opština bi trebala snažnije podržati ove

organizacije, jer one, svaka u svom domenu djelovanja, poboljšavaju život zajednice i, veoma često, ukazuju na potrebe i probleme koje treba rješavati.

Život osoba sa invaliditetom, članova udruženja slijepih i slabovidih lica i distrofičara, u opštini Foča je otežan, jer ni neke javne ustanove npr. nemaju izgrađene pristupne rampe za invalidska kolica, a gradski prelazi nemaju zvučne semafore.

U budžetu za 2008. godinu, planirano je 240.000 KM za stavku Udruženja građana, u koju je uključen šarolik spektar organizacija - udruženja proistekla iz rata, udruženja iz oblasti kulture, religijske zajednice, stavka Ostala udruženja, te grantovi fakultetima i subvencije studentima.

Stavka Ostala udruženja bila je planirana sa 20.000 KM, da bi, prema izvještaju o izvršenju budžeta, bila realizovana sa oko 162.000 KM, dok neke druge stavke uopšte nisu realizovane. Kada je u pitanju budžet za 2009. godinu, Opština je predvidjela sredstva od 150.000 KM za sve navedene kategorije, ali ih je rebalansom umanjila za skoro 50%. Za stavke Udruženja građana iz oblasti kulture i Ostala udruženja rebalansom je ukupno predviđeno 31.500 KM.

Kultura ¹¹	141.790	164.000	125.200
Sport	2.185.135	1.135.000	270.000 ¹²
Turizam	57.444 ¹³	100.000	69.000
NVO sektor ¹⁴	240.000	150.000	84.000

Tabela 6. Izdvajanja iz opštinskog budžeta za kulturu, sport, turizam i NVO sektor

Opštinska uprava ima značajnu ulogu u svakodnevnom životu građana, te utiče na kvalitet života i ostvarivanje velikog broja temeljnih prava. Osnovni elementi koji karakterišu dobru upravu obuhvataju efikasnost, efektivnost, odgovornost, transparentnost, učestvovanje građana, odsustvo diskriminacije, kao i osnaživanje ugroženih kategorija stanovništva. S obzirom da opštinska uprava uređuje i rukovodi značajnim dijelom javnog života u interesu građana, ona mora biti u stanju odgovoriti svakodnevним zahtjevima građana i osigurati konstantno poboljšanje kvaliteta života u lokalnoj zajednici. Stoga je opštinska uprava dužna osigurati visok nivo učešća građana u upravljanju javnim poslovima, obezbjediti jednak pristup zapošljavanju u okviru javnog sektora, osigurati efektivne i efikasne usluge, kao i pristupačne i transparentne mehanizme odgovornosti.

¹¹ Stavka uključuje Centar za kulturu i informisanje, Muzej i Biblioteku, a ne uključuje iznos od 52.355 KM za kapitalne investicije u oblasti kulture potrošen u 2008, a kojih nema u budžetu za 2009.

¹² Stavka uključuje samo rebalansiran iznos za sportske organizacije, dok su kapitalne investicije rebalansom za 2009. ukinute

¹³ Uključujući i sredstva turističke signalizacije od oko 25.000 KM

¹⁴ U ovu stavku uključene su i organizacije i grantovi koji se u mnogim budžetima ne iskazuju pod kategorijom Udruženja građana, kao što su vjerske zajednice, fakulteti, i sl.

U lokalnoj administraciji u Foči zaposleno je 89 osoba, ne računajući pripravnike koji su primljeni na odrađivanje pripravničkog staža od godinu dana. Ovaj broj zaposlenih u lokalnoj administraciji daleko je od standarda kojem teže evropske i zemlje okruženju od 1-1,5 promila¹⁵ u odnosu na broj stanovnika, a sa brojem od 1 uposlenog na 290 stanovnika čak je i značajno lošiji od prosjeka opština u RS¹⁶, po kojem na 390 stanovnika dolazi 1 uposleni u lokalnoj administraciji.

Istovremeno, prema planu i izvršenju budžeta za 2008. godinu, za plate i naknade zaposlenih planirano je i izdvojeno oko 1,8 mil. KM¹⁷. Ovaj iznos predstavlja oko 22% od iznosa budžeta opštine Foča za 2008. Odbornici SO Foča primali su mjesečnu nadoknadu od 350 KM, uz naknade za rad komisija, te dnevnice i putne troškove za prisustvovanje vjenčanjima.

U februaru 2008. godine Opština Foča je dobila sertifikat ISO 9001-2000 za upravljanje kvalitetom, što je neka vrsta priznanja za kvalitet rada lokalne administracije.

Brzina pružanja usluga građanima, odnosno poštivanje zakonskih rokova za procesuiranje predmeta iz nadležnosti opštine, je na zadovoljavajućem nivou.

Opština Foča se, posebno od 2006. godine, uspješno uključila u različite projekte sa domaćim i međunarodnim partnerima. Neki od međunarodnih projekata su Projekat upravne odgovornosti GAP, različiti projekti sa UNDP- UDRDP, Ambasada SAD, SIDA, itd.

Radio Foča je za veliki broj građana jedini izvor informacija u lokalnoj zajednici. Građani se o radu zakonodavne i izvršne vlasti u opštini, kao i svojim pravima i obavezama, informišu i putem letaka i brošura, koji se izdaju i distribuiraju u mjesnim zajednicama, NVO, javnim ustanovama, a dostupne su i na info pultu Centra za pružanje usluga građanima.

Primarna komunikacija građana opštine Foča sa administrativnom službom obavlja se putem šalter sale, koja je od 2007. kroz projekat sa GAP-om modernizovana i informatičko-tehnički veoma dobro opremljena. Ovjera dokumenata naplaćuje se 3 KM po dokumentu, dok izdavanje izvoda iz matičnih knjiga košta 3,50 KM, osim za invalide rata i rada, učenike, studenata i one koji dokumente vade za potrebe zaposlenja.

Sekundarni vid komunikacije je opštinska veb stranica na kojoj se mogu naći svi osnovni podaci o lokalnoj administraciji koji su statičkog karaktera. Ono što nedostaje opštinskoj veb stranici je download sekcija gdje bi se mogli preuzeti različiti dokumenti, kao što su skupštinski materijali i odluke, različiti obrasci za građane, vodiči, i sl. Jedino što je moguće preuzeti preko veb stranice su najosnovniji dokumenti, kao što su plan budžeta, strategija razvoja, i statut opštine. Veb prezentacija nema stranicu za kontakt sa organima uprave elektronskim putem, niti za upućivanje bilo kakvih zahtjeva i drugih dokumenata u elektronskoj formi, ali je moguće pronaći telefonske kontakt podatke za organe lokalne administrativne službe, kao i javne ustanove, NVO i privredne subjekte. To nije slučaj i sa odbornicima, jer se može vidjeti samo lista odbornika po stranačkoj pripadnosti, ali ne i kontakt podaci i fotografije.

Komunikacija građana i izabраниh odbornika nije na zadovoljavajućem nivou, nema više odborničkog sata za direktnu komunikaciju sa građanima.

¹⁵ Ministarstvo za državnu upravu i lokalnu samoupravu Srbije

¹⁶ „Izveštaj o napretku reforme javne uprave u BiH“, CHP Doboј, decembar 2007.

Veliki broj mjesnih zajednica nema svoje prostorije za rad, niti odgovarajuću opremljenost. Rad je otežan i činjenicom da izabrani predstavnici MZ rade na volonterskoj osnovi. Primjećeno je i da ne poznaju u potpunosti svoja prava i obaveze , kao i da zato ne izrađuju svoje planove i programe rada. Isto tako, evidentna je i nezainteresovanost građana za učesćem u radu MZ.

Opština Foča ulaže određene napore da, kroz formalne i neformalne mehanizme, omogući što veću uključenost građana u proces donošenja odluka, ali je neophodno poduzeti i dodatne korake u cilju podizanja svijesti građana i preuzimanja aktivnije uloge u zajednici.

Administrativni aparat, njegova glomaznost i troškovi značajno variraju u posmatranim opštinama i gradovima. Opštine sa najvećim brojem zaposlenika su Mostar, Bihać i Trebinje, gdje već na 200 stanovnika dolazi 1 opštinski činovnik. U opštinama Federacije BiH prosječno je na 330 stanovnika zaposlena 1 osoba u administraciji, dok je taj broj u Republici Srpskoj nešto povoljniji i iznosi 390 stanovnika na 1 zaposlenog¹⁹. Ovaj broj zaposlenih u lokalnoj administraciji u BiH daleko je od standarda kojem teže evropske i zemlje okruženju od 1-1,5 promila²⁰ u odnosu na broj stanovnika. U Sloveniji je, na primjer, na 460 stanovnika zaposlena je 1 osoba u lokalnoj administraciji. Ovome su se, među posmatranim opštinama, približili u Zenici i Travniku, gdje na 410, odnosno 500 stanovnika dolazi 1 zaposleni u lokalnoj upravi.

Istovremeno, za plate i naknade zaposlenih najveća izdvajanja u odnosu na ukupan budžet su u Mostaru, Širokom Brijegu i Foči (22-23%), dok su najmanja opterećenja u Banjaluci, Travniku, Trebinju i Bihaću, i iznose do 15%. Kada su u pitanju naknade u lokalnim parlamentima, ubjedljivo na prvom mjestu po visini primanja su dobojski odbornici, sa mjesečnim dodatkom od čak 1.500 KM²¹, a zatim slijede Banjaluka, Bijeljina i Tuzla. Pored redovnih primanja, odbornici i vijećnici ostvaruju i dodatna primanja na osnovu učešća u radu u raznim komisijama. Najskromnija primanja imaju lokalni parlamentarci u Mostaru, Livnu, Travniku i Foči, čije su mjesečne naknade u rasponu od 200 do 350 KM. Nakon iznesenih cifara nameće se i logično pitanje da li odbornici SO Doboj rade 7 puta bolje i kvalitetnije za svoje građane od vijećnika u Livnu, pošto su im primanja u tolikoj mjeri veća?

Nasuprot ovome, kada treba izdvojiti sredstva za rad organa mjesnih zajednica, odbornici i vijećnici nisu baš široke ruke, pa tako u Bijeljini i Trebinju sredstva za ovu namjenu ne prelaze 0.1% od lokalnog budžeta.

Banjaluka	163.000.009	1,8	0,1	0,13	0,2	12	850
Bihać	44.340.635	1,5	0,5	0,5	0,5	15	500
Bijeljina	54.438.621	1,7	1,9	0,13	0,06	16	700
Doboj	45.000.000	1,1	0,3	0,3	0,3	18	1.500
Livno	11.448.000	2,6	0	0,3	0,02	18	100 ²²
Mostar	56.358.000	4,5	0,4	0,4	0,05	23	200 ²³
N. Sarajevo	37.595.000	0,67	0,4	0,3	0,14	17	400
Pale	11.346.294	2	0	1,26	0,09	18	500

¹⁸ Proračuni i poređenja pravljani su na osnovu podataka u planovima budžeta za 2008. koji su bili na snazi u decembru 2008.

¹⁹ „Izveštaj o napretku reforme javne uprave u BiH“, CHP Doboj, 2007.

²⁰ Izvor: Ministarstvo za državnu upravu i lokalnu samoupravu Srbije

²¹ Ovaj iznos smanjen je u 2009. godini za 15%, ali i dalje predstavlja enormno viši iznos nego u ostalim opštinama

²² Plus 120 KM po održanoj sjednici

²³ Plus 100 KM po održanoj sjednici

Š. Brijeg	8.461.400	2,3	0	0,9	1	23	200 ²⁴
Travnik	13.621.000	4,9	0,4	0,4	0,4	14	300
Trebinje	22.305.578	2	0,2	0,5	0,07	15	500
Tuzla	65.961.705	3,4	0	0,5	0,8	19	700
Zenica	42.600.000	1	0,2	n.p.	0,4	20	400

U oblasti putne infrastrukture, za izgradnju novih i rekonstrukciju postojećih asfaltnih puteva izdvajanja iz lokalnih budžeta najveća su bila u Bihaću, čak 20% od ukupnog budžeta, a najniža u Mostaru, nešto ispod 3%. Većina opština drži prosjek oko 8% od budžeta opštine za ovu namjenu.

U sportsku infrastrukturu u 2008. godini najviše su planirale uložiti opštine Zenica (čak 30%), N. Sarajevo (14%) i Travnik (7,5%), a od ostalih ih izdvaja ulaganje u kapitalne objekte kao što je sportska dvorana. Ne zaostaje ni opština Tuzla koja je u 2008. g. planirala da utroši 1,3 mil. KM u sportsku infrastrukturu. Specifično za opštinu Foča je što je umjesto planiranih 500.000 KM za ovu namjenu utrošeno oko 3 puta više, a opština Novo Sarajevo umjesto planiranih 14% potrošila je svega oko 2,5%. Od posmatranih opština, najmanja izdvajanja za sportske organizacije imale su opštine Novo Sarajevo, Livno i Doboj.

Za institucije kulture najveća izdvajanja obezbijeđena su u budžetima Mostara i Travnika, preko 4,5%. Ovaj podatak za Mostar ipak treba uzeti sa rezervom jer iako planirana sredstva za 2008. godinu spadaju među veća izdvajanja za kulturu u promatranim opštinama, aktualno stanje u Mostaru nam daje jednu sasvim drugu (katastrofalnu) sliku o stanju u kojem se nalaze institucije iz oblasti kulture u Gradu Mostaru. Ove su institucije usljed nedostatka sredstava u 2009. godini bile prisiljene zatvoriti svoja vrata za posjetitelje. Za infrastrukturne objekte iz oblasti kulture izdvajanja iz lokalnih budžeta bila su prilično mala, u prosjeku 0,3%. Jedino je opština Bijeljina planirala kreditna sredstva od oko 1 mil. KM u 2008. za izgradnju Centra za kulturu na lokaciji današnjeg Doma omladine, ali građevinski radovi na tom objektu još nisu započeli. Za projekte nevladinih organizacija, veoma mala sredstva izdvajaju opštine Banjaluka i Bijeljina, svega 0,14% od svojih budžeta.

Banjaluka	163.009.000	0,9	4,5	4 ²⁵	1	12	1,9	1,9
Bihać	44.340.635	0,78	2,7	2	0,3	21	3	2
Bijeljina	54.438.621	1,7	3,2	8,6	0,5	7,9	3,4	0,2
Doboj	45.000.000	0,3	8	6	4	8	1,4	0,2
Livno	11.448.000	0,07	4,1	6,9	0,5	7,3	1,2	0,7
Mostar	56.358.000	0,25	1,9	4,5	0,4	2,7	2,2	0
N. Sarajevo	37.595.000	0,87	0,81	0,38	0,88	7,7	0,25	14
Pale	11.346.294	0,26	3,14	0,7	0,25	18,2	2,5	0,6

²⁴ Plus 150 KM mjesečno za jednu ili više održanih sjednica u toku mjeseca.

²⁵ Stavka ne uključuje iznos od 6,1 mil KM ili 3,8% od ukupnog budžeta koji se izdvaja z predškolsko obrazovanje

Š. Brijeg	8.461.400	0,6	2,9	5,7 ²⁶	0,5	6,5	2,8	0
Travnik	13.621.000	0,15	2,2	4,4	0,9	11	1,6	7,5
Trebinje	22.305.578	1,6	5,7	4,3	0,3	7	3	0,3
Tuzla	65.961.705	0,15	0,8	0,15	0,2	9,4	2,7	5,6
Zenica	42.600.000	0,3	7	0,3	0,01 ²⁷	8,7	1,8	30

U oblasti obrazovanja, opštine najvećim dijelom nemaju obavezu izdvajanja budžetskih sredstava, ali ih zakon o lokalnoj samoupravi ne sprječava da to rade u interesu građana. Tako imamo situaciju da opštine Novo Sarajevo, Zenica, Tuzla i Pale izdvajaju manje od 1% za obrazovanje, dok opštine Bijeljina, Trebinje i Travnik izdvajaju oko 4,5% iz svojih budžeta za obrazovanje. Uzme li se u obzir i kreditni aranžman opštine Bijeljina za izgradnju Centra za visoko obrazovanje u 2008. godini, taj procenat u ovoj opštini iznosi čak 8,6%. Opština Široki Brijeg izdvaja 5,7% za obrazovanje, ali istovremeno ima enormno visoka izdvajanja za prevoz učenika, 7,6% od ukupnog budžeta ili oko 640.000 KM. Za studentske stipendije, lokalne uprave izdvajaju u prosjeku 0,5% od svojih budžeta, a izuzetak je Doboj koji je u 2008. planirao 4% budžeta opštine u svrhu stipendiranja.

Po pitanju primarne zdravstvene i socijalne zaštite, nalazi govore o veoma različitoj slici u posmatranim opštinama. Lokalne vlasti najviše sredstava za zdravstvo u 2008. godini izdvojile su u Bijeljini i Trebinju, preko 1,6% od lokalnih budžeta. Uzme li se u obzir i kreditno zaduženje opštine Bijeljina za izgradnju nove bolnice, taj procenat penje se na čak 4% izdvajanja za zdravstvo. Većina ostalih posmatranih opština za ovaj sektor izdvaja manje od 0,5%. Za očekivati je da opštine u RS za zdravstvo izdvajaju nešto više nego u FBiH zbog različite nadležnosti, ali ta razlika nije primjetna. Istovremeno, u opštinama Tuzla, Doboj i Široki Brijeg, na jednog ljekara u primarnoj zdravstvenoj zaštiti dolazi manje od 800 stanovnika, dok je u Banjaluci i Livnu taj broj veći od 2.600, što je zabrinjavajuće. U Republici Srpskoj, prema Projektu porodične medicine, predviđeno je maksimalno 2.000 stanovnika na jednog ljekara porodične medicine. Najviše vozila hitne pomoći u odnosu na broj stanovnika građanima je na raspolaganju u opštini Travnik, čak 11, dok mnogo veći grad kao što je Zenica, raspolaže sa svega 5 vozila.

U oblasti socijalne zaštite, za centre za socijalni rad najveća budžetska izdvajanja imaju opštine Doboj, Zenica i Foča sa preko 7% od ukupnih sredstava opštinskog budžeta, dok Tuzla izdvaja oko 1%.

Kada je u pitanju zaposlenost, najteža situacija bila je na području opštine Livno, gdje na 8 stanovnika dolazi 1 zaposlena osoba. Ova opština u svom budžetu za 2008. godini nije izdvojila sredstva za direktne podsticaje firmama za zapošljavanje novih radnika, dok se u obezbijeđenim podsticajima te vrste ističu opštine Bijeljina i Banjaluka. Opština Bijeljina obezbijedila je podsticajna sredstva od 3.000-5.000 KM po novozaposlenom radniku, čime su zaposlene 44 osobe. Pored toga, izdvojena su i sredstva za finansiranje troškova registracije novih preduzeća i uvođenje standarda kvaliteta.

Opština Banjaluka prednjačila je u direktnim podsticajima za zapošljavanje povratnika, čime je zaposleno 30 ljudi uz podsticaje oko 4.000 KM po radniku, a preko poslovnih banaka plasirana su i povoljna

²⁶ Stavka ne uključuje iznos od 640.000 KM ili 7,6% od ukupnog budžeta koji se izdvaja za prevoz učenika, i procenutalno je najveći u poređenju sa ostalim opštinama

²⁷ Najveći broj studenata stipendira se sa nivoa ZE-DO kantona

kreditna sredstva preduzećima uz uslov zapošljavanja novih radnika. Prema nalazima do kojih je došao CCI, najpovoljnije stanje po broju zaposlenih osoba bilo je u u opštinama Novo Sarajevo, Banjaluka i Trebinje, gdje je na 3,5 stanovnika zaposlena 1 osoba.

Banjaluka	227.046	3,7	<u>2.700</u>	330
Bihać	61.191	4,9	1.275	<u>200</u>
Bijeljina	110.300	4,6	1.115	395
Doboj	81.426	4,5	700	380
Livno	32.161	<u>8</u>	<u>2.680</u>	330
Mostar	111.116	4,3	1.155	<u>190</u>
N. Sarajevo	73.379	3,1	770	300
Pale	27.185	3,9	1.400	320
Široki Brijeg	26.252	6	770	300
Travnik	55.217	4,7	1.040	500
Trebinje ²⁸	30.729	3,2	1.230	190
Tuzla	131.464	4	700	300
Zenica	130.031	4,8	2.000	410

U oblasti komunalnih usluga, nalazi CCI govore da u 14 posmatranih opština, najskuplju vodu piju građani Tuzle, sa cijenom od 1,24 KM/m³, uz dodatne troškove od 0,35 KM za kanalizaciju. Za razliku od Tuzle, građani Zenice vodu plaćaju svega 0,40 KM/m³, uz dodatnih 0,20 KM za kanalizaciju, što je u poređenju sa Tuzlom 3 puta jeftinije. Međutim, opština Tuzla uložila je velike napore za stabilizaciju sistema vodosnabdijevanja, i od 2008. godine nema isključenja u sušnim mjesecima. Sve posmatrane opštine imaju znatno nižu cijenu kanalizacije od vode, osim opštine Bijeljina, gdje je cijena za domaćinstva priključena na novi kanalizacioni sistem ista kao i cijena vode po utrošenom m³, i u decembru 2008. iznosila je 0,77 KM. Lokalne vlasti takvu situaciju opravdavaju ulaganjem sredstava od poskupljenja vode u dalju izgradnju kanalizacije, međutim to će biti veliki udar na džepove građana, kada se uzme u obzir da će cijena vode, a time i kanalizacije i dalje postepeno rasti, a procjene su do nivoa od oko 1,20 KM po m³, što će kada se doda i ista cijena kanalizacije, biti najskuplji vodovodno-kanalizacioni sistem u BiH. Pored toga, opština Bijeljina ima i najskuplju vodu za privredne objekte, koja iznosi 3,16 KM/m³, i 2,08 KM za ustanove, a od ove godine trebao bi početi trend izjednačavanja cijene vode za sve kategorije potrošača.

²⁸ U 2009. došlo je do poskupljenja, pa je trenutna cijena 0,71 KM/m³ za vodu, odnosno 0,18 KM/m³ za kanalizaciju

Od posmatranih opština, najjeftinije centralno grijanje plaćaju građani Doboja, 1,52 KM/m² tokom šestomjesečne grejne sezone, dok Banjalučani i Sarajlije grijanje plaćaju skoro duplo više, čak 2,70 KM/m².

Banjaluka	0,58	0,19	<u>2,70</u>
Bihać	0,94	0,20	nema cg
Bijeljina ²⁹	0,77	<u>0,77</u>	2,40
Doboj	0,43	0,19	1,52
Livno	0,77	0,27	nema cg
Mostar	0,87	uklj. u cijenu vode	nema cg
Novo Sarajevo	0,88	0,35	<u>2,78</u>
Pale	0,57	0,22	2,41
Široki Brijeg	0,82	nema kanalizacije	nema cg
Travnik	<u>0,94</u>	<u>0,47</u>	1,94
Trebinje	0,67	0,15	nema cg
Tuzla	<u>1,24</u>	0,12	1,72
Zenica	0,40	0,50	2,24

Napominjemo da u oblasti komunalnih usluga cijena nije jedini parametar koji treba imati u vidu. Za kvalitet života građana jedne lokalne zajednice od velike je važnosti izgrađenost i kvalitet komunalnih mreža, odnosno procenat građana obuhvaćen određenim uslugama i kvalitet usluga koje im se pružaju. I, u tom kontekstu, ono čime se bavi ovaj projekat – uticaj lokalne vlasti na poboljšanje svih tih parametara.

Skraćenice korišćene u tabelama:

KULT.ORG. – Organizacije iz oblasti kulture

KULT.INFR. – Infrastrukturni objekti iz oblasti kulture

NVO – Projekti nevladinih organizacija

MZ – Mjesne zajednice

LA – Lokalna administracija

SO/OV – Skupština opštine/Općinsko vijeće

ZDRAV. – Zdravstvo

CSR. – Centar za socijalni rad

²⁹ U 2009. došlo je do poskupljenja vode i kanalizacije, pa je cijena za domaćinstva 0,89 KM/m³

OBRAZ. – Obrazovanje

STIPEND. – Stipendije

SPORT.ORG. – Sportske organizacije

SPORT.INFR. – Sportska infrastruktura

OAS – Opštinska administrativna služba

Načelnik opštine zastupa i predstavlja opštinu, nosilac je izvršne vlasti u opštini, rukovodi opštinskom administrativnom službom i odgovoran je za njen rad. Načelnik opštine Foča u mnogome je doprinio kvalitetnijem radu opštine. Spremnost na saradnju i inovativniji pristup u radu rezultirali su poboljšanjem u nekim segmentima života. Skidanje američkih sankcija, otvaranje grada i priliv novca kroz implementaciju mnogih projekata u saradnji sa međunarodnim organizacijama, neki su od najvećih uspjeha načelnika Foče. Ono što mu zamjeraju pojedini odbornici SO je svojevoljnost odabir projekata i implementacija raznih aktivnosti bez saglasnosti lokalnog parlamenta, među koje ubrajaju izgradnju sportske dvorane i akva parka. Navode da je zbog neriješenih imovinsko-pravnih odnosa oko sportske dvorane opština mora da plati odštetu od 300.000 KM. Ostali propusti koji se navode je imenovanje direktora sportske dvorane bez saglasnosti skupštine, te najasan status same sportske dvorane, u smislu da li je organizovana kao javno preduzeće ili na neki drugi način. Politički protivnici načelniku opštine na teret stavljaju i veliki broj sudskih sporova opštine, sa firmom Hidrogradnja, zajednicom etažnih vlasnika i rudnikom mrkog uglja.

Za razliku od mnogih drugih opština, načelnik opštine Foča predlaže skupštini svoj godišnji plan rada, a u tabeli koja slijedi mogu se vidjeti neki važniji projekti predviđeni Planom rada načelnika za 2009, a koji se uglavnom nalaze i u Strategiji razvoja opštine Foča do 2015. godine.

Sprovođenje izbora u MZ	mart 2009.	realizovano
Izrada elaborate o opravdanosti kupovine preduzeća Maglić u cilju osnivanja industrijske zone	mart 2009.	realizovano
Završetak izrade glavnog projekta akva parka Ušće, raspisivanje tendera, i realizacija I faze projekta (olimpijski bazen)	juli-okt. 2009.	nije realizovana I faza projekta
Rekonstrukcija javne rasvjete od Ribarskog restorana do Centra za kulturu i informisanje (GAP)	2009.	u toku
Rekonstrukcija trga kod Plavog nebodera (GAP)	2009.	u toku
Nadziđivanje sprata za objekat za NVO (GAP)	2009.	u toku
Nastavak aktivnosti na završetku dionice puta Foča – Bogoslovski fakultet	juni-nov. 2009.	u toku
Modernizacija dionice puta Zavait - Čelebići		nema podatka
Izgradnja i rekonstrukcija javne rasvjete po prioritetima i na osnovu predviđenih programa (Krajiška, Branka Radičevića...)	maj-sept. 2009.	u toku
Izrada glavnog projekta za povećanje kapaciteta sanitarne deponije "Babin potok"	juli 2009.	nema podatka
Izrada projekta i realizacija izgradnje kanalizacione mreže u naselju Lazarevo (UNDP)	2009.	realizovano
Izrada strategije ruralnog razvoja i poljoprivrede	2009.	nije realizovano
Igradnja kružnog toka saobraćaja kod Bolnice i fakulteta	sept. 2009.	nije realizovano

Izgradnja sportskih terena u MZ i izgradnja rasvjete na sportskom terenu na lokalitetu Krvavac u MZ Lazarevo	juli 2009.	u toku, nije realizovano u roku
Uređenje plaže na ušću Čehotine u Drinu	juli 2009.	nije realizovano
Org. manifestacije "Majski dani kulture i sporta"	maj 2009.	realizovano
Uređenje prostora pješćanih piramida sa uređenjem pristupnog puta i turističke signalizacije	juli 2009.	realizovano

U planu rada načelnika našla se i investicija izgradnje Aqua parka , kojom bi se na ušću Čehotine u Drinu izgradio bazen i prateći objekti. Kad je ovaj projekat predložen bilo je mnogo oprečnih komentara, u smislu prioriteta i opravdanosti. Opština je kandidovala ovaj projekata Vladi RS , odnosno IRB-u , ali on nije nekoliko mjeseci dobio podršku. Slično se dešavalo i sa procesom kupovine ŠG „Maglič“ od strane opštine. Načelnik opštine Foča je 11.02.2009. godine o namjerama opštine za preuzimanje posrnulog "Maglića" upoznao pomoćnika ministra industrije, energetike i rudarstva RS Radu Rodića, stečajnog upravnika preduzeća Radomira Jokića i direktora Poslovnice "Šuma RS" u Foči Spomenka Stojanovića, iznijevši im tako namjeru opštine da kupi kompletnu imovinu "Maglića" i da njegov brodski basen pretvori u industrijsku zonu, i planove za zapošljavanje čak 300 novih radnika.

Važno je istaći da u strateškom razvoju značajnu ulogu ima Vlada RS, te da su mogućnosti lokalne uprave da učestvuju u strateškom razvoju ograničene. Sukob koji evidentno postoji između aktuelnog premijera RS Milorada Dodika i načelnika Foče Zdravka Krsmanovića, najviše osjećaju građani ove opštine, koji su uskraćeni za različite projekte koji su imali za cilj poboljšanje uslova života i rada u opštini.

Saradnja načelnika sa odbornicima u lokalnom parlamentu je bolja nego prošle godine. Ono što je posebno značajno je direktan prenos rada Skupštine putem Radio Foče, što u mnogome doprinosi boljoj informisanosti građana o konkretnom radu izabranih odbornika.

Spremnost na timski rad je jedna od prednosti, ali u opštini još nije u potpunosti prihvaćena, posebno u saradnji sa NVO sektorom. Opština Foča bi trebala iskoristiti podršku međunarodnih donatora i partnera, te ujedinjenjem lokalnih snaga raditi na realizaciji različitih projekata.

Načelnik opštine ranije je imao utvrđen termin za prijem građana, ali ta praksa se ne poštuje. Načelnici odjeljenja su stalno su dostupni građanima, a načelnik zajedno sa njima 3 – 4 puta godišnje, posjeti sve mjesne zajednice, i u ličnom kontaktu sa građanima, dobije informacije o problemima i potrebama mjesne zajednice. Ti skupovi su uvijek dobro posjećeni.

Na julskom zasjedanju Skupštine opštine Foča, uprkos protivljenju opozicije, usvojen je rebalans opštinskog budžeta za 2009. godinu, kojim je sa planiranih 9.280.000 budžet smanjen na 8.580.000 KM i kojim su umanjeni grantovi za veći broj fočanskih udruženja i ustanova.

Opozicioni odbornici odluku o rebalansu nazvali su lošom te ocijenili da će te mjere podstaći bijelu kugu i ubrzati siromašenje građana. Njihova ocjena je da će rebalansom će 50 odsto manje novca dobiti Srednjoškolski centar, Udruženje izbjeglih i raseljenih, porodice poginulih i zarobljenih lica, boric, a znatno manje sredstava dobiće i biblioteka "Prosvjeta", Dom zdravlja, Vatrogasno društvo, Centar za razvoj poljoprivrede, Crveni krst, socijalni slučajevi, Dječiji vrtić, studenti, pripravnici, a budžetska rezerva povećava se za sto odsto. Uvećavaju se i sredstva za sportske objekte, kao što je Dom "Partizan", klub i pomoćni teren fudbalskog kluba, na čak 250 hiljada KM, a veliki dio novca ići će za otplatu dugova iz ranijih godina. U Foči su na stadionu, u aprilu postavljeni reflektori, koji su koštali 250 hiljada KM. Sve

su to primjedbe opozicije na rebalans budžeta. Na zahtjev opozicije, Skupština opštine imenovala je komisiju za utvrđivanje odgovornosti načelnika opštine Foča, po osnovu materijalne štete nanesene budžetu.

Generalni zaključak je da je Opština Foča napravila dobre rezultate sa administrativnom službom na čijem čelu je načelnik opštine g-din Zdravko Krsmanović. Potvrde takvoj ocjeni na prvom mjestu su velika donatorska sredstva koja su došla u ovu opštinu nakon njegovog izbora za načelnika opštine, skidanje sankcija američke ambasade, i svakako visok izborni rezultat načelnika opštine ostvaren na posljednjim lokalnim izborima, ali i na vanrednim izborima nakon opoziva. Međutim, najveće primjedbe koje se mogu čuti na sjednicama SO Foča je da su postupci načelnika opštine izlaze iz okvira njegovih nadležnosti, da se odabir prioriteta i projekata koji će se realizovati vrši bez saglasnosti lokalnog parlamenta, a kao primjer za to navodi se izgradnja sportske dvorane u Foči i kupovina sl. automobila. Za izgradnju sportske dvorane navodi se još da je građena prije nego što su riješeni imovinsko-pravni odnosi. Pored toga, načelnik se od pojedinih lokalnih parlamentaraca krivi za mnogobrojne izgubljene sudske sporove, kao što je spor sa Hidrogradnjom, a navode se i sporovi sa zajednicom etažnih vlasnika i i rudnikom mrkog uglja.

U pravcu poboljšanja kvaliteta života građana na području opštine Foča, možemo izdvojiti sljedeće preporuke:

- temeljno raditi na planiranju budžeta opštine za 2010. godinu, uz jasniju klasifikaciju kategorija koje će biti jasne svim građanima
- nastaviti započete aktivnosti na rekonstrukciji vodovodne mreže kao primarnog problema u oblasti komunalne infrastrukture
- sa zajednicama etažnih vlasnika kvalitetnije riješiti rad pojedinačnih kotlovnica i razmotriti opravdanost izgradnje gradske toplane
- intenzivirati aktivnosti na izgradnji regionalne sanitarne deponije
- otkloniti nesporazume političke prirode sa Vladom RS u smislu realizacije otkupa ŠG „Maglič“ u cilju otvaranja novih radnih mjesta
- nastaviti dobru saradnju sa međunarodnim organizacijama koje doniraju značajna sredstva opštini Foča, a posebno raditi na projektima prekogranične saradnje
- osigurati sredstva za kadrovske upotpunjavanje Centra za socijalni rad. Pored toga, u planiranju sredstava za ovu instituciju za 2010. godinu imati u vidu promjene zakonskih rješenja u visini davanja za određene socijalne kategorije, te druge realne potrebe Centra.
- u saradnji sa Gradskim pozorištem raditi na promociji pozorišnih predstava kroz angažman profesionalnih trupa iz regiona koje mogu ponuditi odgovarajući kvalitet, ali i afirmisati lokalnu amatersku scenu
- unaprijediti saradnju sa NVO sektorom, uz transparentniji način dodjele sredstava na osnovu konkursa za predavanje projekata, uz jasnije kriterijume odabira
- raditi na poboljšanju prigradskog prevoza, odnosno kvalitetnije povezati udaljena područja opštine sa gradom Foča, po potrebi i kroz subvencije za ekonomski neisplative linije
- redovnije ažurirati sadržaje opštinske web stranice, uz dodavanje novih sekcija koje će omogućiti građanima da obrasce, skupštinske materijale i druge dokumente mogu pronaći u elektronskom formatu na opštinskoj web stranici.

Načelnik opštine
Zdravko Krsmanović
Telefon: 058/210-134
Fax: 058/210-097
E-mail: opstinafoca@spinter.net

Zamjenik Načelnika opštine
Olivera Elez
Telefon: 058/210-065

Predsjednik Skupštine opštine
Lutvija Šukalo
Telefon: 058/210-216
Fax: 058/210-468

Odjeljenje za opštu upravu
Načelnik odjeljenja
Dragica Kulić
Telefon/Fax: 058/210-558

Odjeljenje za prostorno uređenje, stambeno-komunalne poslove
Načelnik odjeljenja
Čedo Stanković
Telefon: 058/210-845

Odjeljenje za finansije
Načelnik odjeljenja
Mirjana Davidović
Telefon: 058/221-521
E-mail: finovaop@teol.net

Odjeljenje za privredu i društvene djelatnosti
Načelnik odjeljenja
Radenka Srndović
Telefon/Fax: 058/210-914

Odjeljenje za inspekcijske poslove i komunalnu policiju
Načelnik odjeljenja
Zoran Krunić
Telefon: 058/210-008

1. VUKOVIĆ SILVANA
2. RAŠEVIĆ OLIVERA
3. KOSTOVIĆ-BLAGOJEVIĆ SLAĐANA
4. JOJIĆ SPASOJE
5. PAPRICA BOŽO
6. IVANOVIĆ LJUBIŠA
7. NIKOLIĆ NATAŠA
8. RAŠEVIĆ VESNA
9. IVANOVIĆ STANISLAV

1. TIJANIĆ MILUTIN
2. KRNOJELAC BOŽIDAR - MIKA
3. VELJOVIĆ ANĐELKO
4. KUNARAC SLOBODAN-BOBAN
5. MILANOVIĆ GRUJO
6. BULATOVIĆ SAŠA
7. KUNARAC PREDRAG - PEĐA

1. PERIŠIĆ NIKOLA
2. STANKOVIĆ VUKAN
3. TOMOVIĆ MILOŠ
4. MASTILO GORDAN
5. STANKOVIĆ SRĐAN

1. STOJANOVIĆ RANKO
2. ŠOLAJA SINIŠA
3. GOLIJANIN NEDELJKO
4. RADOVIĆ SANJA

1. MLAĐENOVIĆ RADOJICA
2. STOJANOVIĆ SPOMENKO

Projekat „Lokalna uprava za kvalitet života građana podržan je od strane EU.
Stavovi izneseni u ovom dokumentu isključiva su odgovornost CCI i ne odražavaju stavove Evropske Unije.